Dnro 1544/00.02.023.0230/2021
9.5.2022

Eduskunnan talousvaliokunta
TaV@eduskunta.fi

Kirjallinen asiantuntijalausunto

Viite: Lausuntopyyntö hallituksen esityksestä eduskunnalle laeiksi jätelain ja Harmaan talouden selvitysyksiköstä annetun lain 6 §:n muuttamisesta
Talousvaliokunta tiistai 10.05.2022 klo 12.15 / HE 46/2022 vp

HE 46/2022 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi jätelain ja Harmaan talouden selvitysyksiköstä annetun lain 6 §:n muuttamisesta

Helsingin seudun ympäristöpalvelut -kuntayhtymä HSY kiittää talousvaliokuntaa mahdollisuudesta antaa asiantuntijalausunto hallituksen esityksestä laeiksi jätelain ja Harmaan talouden selvitysyksiköstä annetun lain 6 §:n muuttamisesta.

HSY on Suomen suurin julkinen ympäristöalan toimija ja tuottaa jäte- ja vesihuoltopalveluita yli miljoonalle pääkaupunkiseudun asukkaalle. Lisäksi HSY vastaa ilmanlaatutiedosta, tuottaa paikkatietoa seudun kehityksestä ja edistää ilmastotyötä.

Hallituksen esityksessä ehdotetaan muutoksia jätteen ammattimaisen kuljetus- tai välitystoiminnan hyväksymiseksi jätehuoltorekisteriin. Esityksessä ehdotetaan perustettavaksi kaksi uutta julkista tietopalvelua, jätehuoltorekisteriä ja tuottajarekisteriä koskevat tietopalvelut. Lisäksi perustettaisiin uusi rekisteri jätteiden siirtoasiakirjoista. Lisäksi ehdotetaan muutamaa muuta rekistereihin liittyvää muutosta. Ehdotettu laki jätelain muuttamisesta on tarkoitettu tulemaan voimaan 1.9.2022 siten, että jätehuoltorekisteriä ja tietopalveluja koskevat muutokset ja laki Harmaan talouden selvitysyksiköstä annetun lain muuttamisesta tulisivat voimaan 1.1.2023.

HSY lausuu hallituksen esityksestä seuraavaa.

Jätehuoltorekisteriin hyväksymisen edellytykset

HSY pitää kannatettavana, että jätehuoltorekisteriin hyväksymisen edellytyksiä tarkennetaan ja laajennetaan. Erityisesti liikennelupaa koskevan vaatimuksen lisääminen on HSY:n näkemyksen mukaan erittäin tärkeää. Palveluiden tilaajan kannalta on hyvä, että jätehuoltorekisterissä rekisteröidyt yritykset täyttävät kaikki toiminnan harjoittamisen kannalta keskeiset velvoitteet ja edellytykset ja että rekisteröintiin voi luottaa. Jätehuoltorekisterin ote tulee pitää mukana jätteenkuljetuksen aikana ja se tulee pyydettäessä esittää poliisille ja valvontaviranomaiselle. Poliisi voi keskeyttää ajon, mikäli toiminnanharjoittajan ja jätteenkuljettajan toimintaansa tarvitsemat luvat eivät ole kunnossa.

Toiminnanharjoittajan suorittamien jätteenkuljetusten yllättäen tapahtuva välitön keskeyttäminen tarvittavien lupien puuttuessa voi pahimmillaan vaikuttaa laajasti jätteen tyhjennysten keskeytymiseen sekä jätehuollon toimivuuteen. Tästä syystä on tärkeää, että jätehuoltorekisteröinti ja sen osana liikennelupa olisivat mahdollisimman hyvän viranomaisten suorittaman ennakkovalvonnan piirissä.

Ennakkovalvonnan lisäksi myös jatkuvasti suoritettava valvonta on tärkeässä roolissa. HSY:n näkemyksen mukaan jätehuoltorekisterin käyttökelpoisuuden kannalta olisi keskeisen tärkeää, että rekisterin tiedot olisivat jatkuvasti ajantasaiset ja luotettavat. Rekisteri ei saisi sisältää toimijoita, joiden rekisteröinnin edellytykset eivät ole enää voimassa. Ideaalitapauksessa jätehuoltorekisteriin saataisiin automaattisesti tieto liikenneluvan voimassaolon mahdollisesta lakkaamisesta tai minkä tahansa muun hyväksymisen edellytyksen lakattua olemasta voimassa.

Mikäli esimerkiksi toiminnan päättymistä, liikenneluvan peruuttamista tai muiden edellytysten voimassaolon päättymistä koskevien tietojen automaattinen päivittyminen jätehuoltorekisteriin ei ole mahdollista, nousee viranomaisen säännöllisesti ja riittävän usein tekemä valvonta keskeiseen rooliin. HSY toi lakiehdotuksen luonnosvaiheessa esiin, että ehdotettu kolmen vuoden tarkistusväli on liian pitkä. Hallituksen esityksessä on kuitenkin luovuttu kolmen vuoden välein tapahtuvasta tarkistamisesta, jottei edellytysten valvontaa rajoitettaisi kolmen vuoden sykleihin.

Hallituksen esityksen perusteluiden mukaan valvontaa tehdään jatkossa osana valvontaviranomaisen 124 §:n mukaisia määräaikaistarkastuksia. Ehdotetut säännökset jättävät avoimeksi, kuinka usein käytännössä esimerkiksi liikenneluvan voimassaolo tarkistetaan osana viranomaisen määräaikaistarkastuksia. Näin ollen voi muodostua tilanne, jossa toimija on puutteellisista edellytyksistään huolimatta edelleen rekisteröityneenä jätehuoltorekisteriin. Tämä tarkoittaa palvelun tilaajien kannalta mm. sitä, että sen tulisi jätehuoltorekisteröinnistä huolimatta tarkastaa itse kaikki muutkin toiminnan harjoittamiseen tarvittavat luvat, mikäli jätehuoltorekisterin tietojen ajantasaisuus ei ole täysin luotettava. HSY toivookin, että jätehuoltorekisteröinnin tietojen ajantasaisuus ja luotettavuus olisi turvattu siten, että esimerkiksi palvelun tilaajalle olisi riittävää tarkistaa toiminnanharjoittajan edellytykset tiedoltaan jatkuvasti ajan tasalla olevasta yhdestä rekisteristä eli jätehuoltorekisteristä. Tämä helpottaisi myös sopimuskauden aikana tapahtuvaa palveluntuottajan valvontaa.

Jätehuoltorekisteriä koskevan tietopalvelun ja siirtoasiakirjarekisterin perustaminen

HSY kannattaa jätehuoltorekisteriä koskevan tietopalvelun perustamista. Tietopalvelun perustaminen palvelee hyvin palvelun tilaajia, jotka voivat jatkossa tarkistaa suoraan tietopalvelusta toiminnanharjoittajan sisältymisen jätehuoltorekisteriin. Tietopalvelun myötä korostuu entisestään tarve tietojen ajantasaisuudesta ja oikeellisuudesta. Tältä osin HSY viittaa edellä lausumaansa ja tuo esiin huolensa siitä, että jätehuoltorekisterissä tulisi olla rekisteröitynä vain sellaisia toiminnanharjoittajia, joiden kaikki lupa- ym. velvoitteet sekä muut jätehuoltorekisteriin rekisteröitymisen edellytykset ovat voimassa.

Myös uuden siirtoasiakirjarekisterin perustaminen on kannatettava uudistus. Tärkeää on myös 121 b §:n mukainen selkeä toteamus siitä, että tietojen toimittamisvastuu rekisteriin kuuluu jätteen haltijan tai kotitaloudesta jätettä noudettaessa jätteen kuljettajan vastuulle. Siirtoasiakirjan toimittamista koskevan velvoitteen voimaantulo jo 1.9.2022 vaikuttaa kuitenkin käytännössä liian kunnianhimoiselle aikataululle. Paperisten siirtoasiakirjojen tietojen vieminen manuaalisesti rekisteriin on työlästä ja

kestää aikansa, ennen kuin sähköiset siirtoasiakirjat ovat laajalti käytössä. HSY ehdottaa harkittavaksi, että siirtymäaikaa pidennettäisiin vielä jonkin verran, jotta sekä siirtoasiakirjarekisteri rajapintoineen että sähköiset siirtoasiakirjat olisivat laajemmin käyttöönotettuina.

Hallituksen esitykseen sisältyy lisäksi säädösmuutos (39 §), jonka mukaan kuljettaja voi antaa saostus- ja umpisäiliölietteen kuljetusta koskevat tiedot kunnan jätehuoltoviranomaiselle myös siirtoasiakirjarekisterin välityksellä. Muutos on kannatettava, mutta ei tällaisenaan vielä riittävä kunnan jätehuoltoviranomaisen jätteenkuljetusrekisteriä koskevat velvoitteet huomioon ottaen. Jätehuoltoviranomainen ei välttämättä saa kaikkia tarvittavia tietoja siirtoasiakirjoista ja siirtoasiakirjarekisteristä. Tästä syystä säädöstä tulisi täydentää siten, että jätehuoltoviranomaisella säilyy oikeus saada jätteenkuljetusrekisteriä varten tarvittavat tiedot myös suoraan toiminnanharjoittajalta.

Helsingin seudun ympäristöpalvelut -kuntayhtymä

Petri Kouvo
toimialajohtaja